

Bir Yenidoğan Ünitesinde Annelerin Anne Sütü ile Beslenme Bilgi Düzeyleri

Sinan USLU *, Emrah CAN *, Hamuş ÖZDEMİR **, Ali BÜLBÜL *

Bir Yenidoğan Ünitesinde Annelerin Anne Sütü ile Beslenme Bilgi Düzeyleri

Amaç: Bu çalışma bölgemizde referans hastane olan hastanemizin yenidoğan kliniğine yatan bebeklerin annelerinin, anne sütü ve emzirme hakkındaki bilgi düzeylerini ve bu bilgi düzeylerini etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yapıldı.

Yöntemler: Diyarbakır Çocuk Hastalıkları Hastanesi Yenidoğan Kliniği'ne Aralık 2009-Ocak 2010 tarihleri arasında yatırılan bebeklerin çalışmaya katılmayı kabul eden anneleri çalışma grubu olarak değerlendirildi. Annelerin demografik karakteristikleri ve bilgi düzeylerine ait veriler 10 sorudan oluşan anket formlarına yüz yüze görüşme tekniği uygulanarak kaydedildi. Bilgi düzeyleri; en az 8 soruyu doğru olarak yanıtlayanlar için "Yüksek", 5-7 soruyu doğru yanıtlayanlar için "Yeterli" ve 5'in altında doğru sayısı olanlar için ise "Yetersiz" olarak tanımlandı.

Bulgular: Çalışma grubundaki annelerin (n=318) ortalama yaş değeri 25 (16-41) olup, % 14.5'i 20 yaş altında % 6.9'u 35 yaş üstünde idi. Ailelerin % 72'si şehir merkezinde yaşamakta ve % 24.2'sinin geliri asgari ücretin altında idi. Annelerin % 81.8'i çalışmıyor, % 33.9'u eğitimsiz, % 37.1'i anne sütü hakkında doğum öncesi ve sonrası bilgi almamış olup, % 22.6'sının daha önce emzirme deneyimi yoktu. Annelerin bilgi düzeyleri; % 34'ünün yüksek, % 34.9'unun yeterli ve % 31.1'inin yetersiz olarak saptandı.

Sonuç: Çalışmamızda sonuç olarak; anne sütü bilgi düzeyinin; annenin eğitimsiz olması, çalışmaması, gebelik takibinin olmaması ve emzirme ile ilgili bilgiye ulaşmaması gibi faktörlerden negatif olarak etkilendiği saptandı.

Anahtar kelimeler: Anne sütü, anne eğitimi, yenidoğan

Çocuk Dergisi 2010; 9(2):82-85

The Knowledge of Mothers About Breastfeeding in a Neonatal Unit

Objective: The aim of this study was to determine the maternal knowledge about breastfeeding and the factors affecting the level of knowledge among mothers of newborns who were hospitalized in the Neonatology Department of our hospital which is a regional referral hospital.

Methods: The newborns hospitalized in Diyarbakır Children's Hospital Neonatology Department from December 2009 to January 2010 and their mothers who accepted to participate in the study were included. By using face to face interview technique, the demographic characteristics and data about maternal level of knowledge were recorded by a questionnaire composed of 10 questions. The level of knowledge among mothers responding correctly to at least 8 questions, 5-7 questions and less than 5 questions was accepted to be high, adequate and inadequate respectively.

Results: The median age of the 318 mothers included was 25 (17-39) years; 14.5 % of which were found to be below 20 years whereas 6.9 % were older than 35 years old. Seventy two percent of the families lived in urban areas and 24.2 % earned less than minimum wage. Among mothers 81.8 % were unemployed, 33.9 % illiterate, 37.1 % did not receive any information before or after pregnancy and 22.6 % did not have any breastfeeding experience. The maternal knowledge about breastfeeding was found to be high in 34 %, adequate in 34.9% and inadequate in 31.1 % of mothers enrolled.

Conclusion: In our study we concluded that, maternal knowledge about breastfeeding was negatively affected by the factors like maternal literacy and employment, inadequate antenatal follow up, inability to reach information about breastfeeding.

Key words: Breastfeed, mother education, newborn

J Child 2010; 9(2):82-85

Alındığı tarih: 29.06.10

Kabul tarihi: 08.07.10

* Şişli Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Yenidoğan Kliniği, Uzm. Dr.

** Diyarbakır Çocuk Hastalıkları Hastanesi Yenidoğan Kliniği, Hemşiresi

GİRİŞ

Anne sütü bebeğin yalnızca bedensel değil ruhsal ve zihinsel gelişimini eksiksiz sağlayan en ideal ve eşsiz besin ögesidir ⁽¹⁾. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde

anne sütü ile beslenmenin yaygınlaştırılması çalışmalarına önem verilmekte ve sağlık politikalarında yer almaktadır ⁽²⁾. Bu çalışmaların odağında yer alan annelerin, anne sütü ve emzirme ile ilgili bilgi düzeyleri anne sütüyle beslenmeyi büyük ölçüde etkilemektedir ⁽³⁾. Yapılan çalışmalardan elde edilen verilere göre ülkemizde anne sütü ile beslenme yaygındır. Ancak, yaygın olmasına rağmen, emzirmenin olumlu etkilerinin görülmemesi, ailelerin bebeklerini anne sütü ile beslerken hatalı uygulamaları ile ilişkilendirilmektedir ⁽⁴⁾.

Bu çalışmada Diyarbakır Çocuk Hastalıkları Hastanesi Yenidoğan Kliniği'ne yatan bebeklerin annelerinin anne sütü ve emzirme hakkındaki bilgi düzeylerini ve bunu etkileyen faktörleri belirlemek amaçlanmıştır.

GEREÇ ve YÖNTEM

Diyarbakır Çocuk Hastalıkları Hastanesi Yenidoğan Kliniği'ne 1 Aralık 2009-31 Ocak 2010 tarihleri arasında yatırılan bebeklerin annelerinden sözel olarak bilgi verilerek, onamları alınan ve çalışmaya katılmayı kabul eden anneler ile çalışma grubu oluşturuldu. Sosyodemografik veriler daha önceden hazırlanan bilgi formlarına, annelerin bilgi düzeylerine ait veriler 10 sorudan oluşan anket formlarına yüz yüze görüşme tekniği uygulanarak kaydedildi. Bilgi düzeyleri; en az 8 soruyu doğru olarak yanıtlayanlar için "Yüksek", 5-7 soruyu doğru yanıtlayanlar için "Yeterli" ve 5'in altında doğru sayısı olanlar için ise "Yetersiz" olarak tanımlandı.

Annelerin eğitimi; Milli Eğitim Bakanlığı'nın örgün ve yaygın eğitim kurumlarında sunulan sisteme bağlı olarak eğitimi yok, ilköğretim, lise ve yükseköğretim olarak sınıflandı. Doğum öncesi, ilk değerlendirme gebeliğin ilk 3 ayında olmak üzere en az 5 kez hekim kontrolü düzenli gebelik takibi olarak değerlendirildi. Gelir getiren sabit bir işte çalışan anneler, demografik değerlendirmede çalışıyor olarak kabul edildi.

Sosyodemografik bulguların annelerin anne sütü hakkındaki bilgi düzeylerine olan etkilerinin karşılaştırılmasında χ^2 testi, ilişkilerin değerlendirilmesinde spearman korelasyon testi kullanıldı. $p < 0.05$ değeri anlamlı olarak kabul edildi.

Tablo 1. Çalışma grubundaki annelerin sosyodemografik verileri.

Sosyodemografik özellikler	n (%)
Çalışmaya katılan anne sayısı	318 (100)
Anne yaşı, yıl (medyan)	25 (16-41)
Anne yaş grupları	
20 yaş altı	46 (14.5)
20-35 yaş arası	250 (78.6)
35 yaş üstü	22 (6.9)
Anne eğitim düzeyi	
Eğitim yok	108 (33.9)
İlköğretim	164 (51.6)
Lise	41 (12.9)
Yükseköğretim	5 (1.6)
İkamet yeri	
Mezra-köy	57 (17.9)
İlçe	32 (10.1)
Şehir	229 (72)
Çalışma durumu	
Çalışıyor	58 (18.2)
Çalışmıyor	260 (81.8)
Aile gelir düzeyi	
Asgari ücret ve altı	77 (24.2)
Asgari ücret üstü	241 (75.8)
Emzirme deneyimi	
Yok	72 (22.6)
Var	246 (77.4)
Anne sütü hakkında bilgilendirme	
Yok	118 (37.1)
Sağlık personeli	153 (48.1)
Akraba-arkadaş	34 (10.7)
Kitle iletişim aracı	13 (4.1)
Gebelik takibi	
Yok	94 (29.6)
Var	224 (70.4)

BULGULAR

Çalışma süresince yenidoğan yoğun bakım ünitesine 402 hasta yatırıldı. Sözel onamları alınan ve çalışmaya katılmayı kabul eden 318 anne ile çalışma grubu oluşturuldu. Çalışmaya alınan annelerin ortanca yaşı 25 (16-41) yıl idi. Annelerin % 14.5'u 20 yaş altında iken % 6.9'u 35 yaş üstünde idi. Annelerin %33,9 eğitimsiz iken % 51.6'sı ilköğretim mezunu, % 14.5'i lise ve üstü düzeyde eğitim almıştı. Eğitimsiz annelerin % 28.7'si okuryazar idi. Ailelerin % 72'si şehir merkezinde yaşamakta ve % 24.2'sinin geliri asgari ücretin altındaydı. Annelerin % 81.8'inin bir işte çalışmadığı tespit edildi. Çalışan annelerin tamamı eğitimli idi [19'u (% 32.8) ilköğretim, 34'ü (% 58.6) lise ve 5'i (% 8.6) yüksek öğretim]. Çalışan annelerin 47'si (% 81) kamu kurumlarında görevli (hekim, hemşire, öğretmen, memur, vs) iken 11'i (% 19) serbest meslek icra etmekteydi. Annelerin % 22.6'sının daha önce emzirme deneyimi yoktu ve % 37.1'i doğum öncesi ve sonrası anne sütü hakkında bilgi

Tablo 2. Sosyodemografik bulguların anne sütü ile beslenme hakkındaki bilgi düzeylerine olan etkisi.

Sosyodemografik veriler	Yüksek yeterli bilgi düzeyi (n:218)	Yetersiz bilgi düzeyi (n:100)	p	* χ^2
Anne yaşı grupları, n (%)				
20 yaş altı	26 (12)	20 (20)	0,04	3,89
20-35 yaş	175 (80)	75 (75)		
35 yaş üstü	17 (8)	5 (5)		
Anne eğitim düzeyi, n (%)				
Eğitim yok	41 (18)	67 (67)	<0,001	67,5
İlköğretim	132 (60)	32 (32)		
Lise	40 (18)	1 (1)		
Yükseköğrenim	5 (4)	0		
İkamet yeri, n (%)				
Mezra-köy	36 (16)	21 (21)	0,63	0,22
İlçe	25 (11)	7 (7)		
Şehir	157 (73)	72 (72)		
Çalışma durumu, n (%)				
Çalışıyor	50 (29)	8 (8)	<0,001	57,8
Çalışmıyor	168 (71)	92 (92)		
Aile gelir düzeyi, n (%)				
Asgari ücret-altı	50 (29)	27 (27)	0,43	0,18
Asgari ücret üstü	168 (71)	73 (73)		
Emzirme deneyimi, n (%)				
Yok	47 (21)	25 (25)	0,60	0,32
Var	171 (79)	75 (75)		
Bilgilendirme, n (%)				
Yok	71 (32)	47 (47)	0,01	48,7
Sağlık personeli	118 (54)	35 (35)		
Akraba-arkadaş	19 (8)	15 (15)		
Kitle iletişim aracı	10 (6)	3 (3)		
Gebelik takibi, n (%)				
Yok	94 (43)	56 (56)	0,01	46,7
Var	124 (57)	44 (44)		

* ki-kare değeri

sahibi değildi. Annelerin % 29,6'sının düzenli bir gebelik takibi yoktu. Çalışma grubundaki 318 anne ve ailelerinin sosyodemografik özellikleri Tablo 1'de gösterildi.

Annelerin genel olarak bilgi düzeylerinin değerlendirilmesinde; 108'inin (% 34) yüksek, 111'inin (% 34,9) yeterli ve 99'unun (% 31,1) yetersiz olarak saptandı. Soruların tamamını doğru olarak cevaplandıranların sayısı 46 (% 14,5) iken, 14 (% 4,4) anne ise hiçbir soruya doğru yanıt veremedi.

Annelerin eğitim düzeyinin yüksekliği, ek gelir getiren bir işte çalışmaları, annelerin anne sütü ile beslenme konusunda özellikle sağlık çalışanları tarafından bilgilendirilmeleri ve düzenli gebelik izlemi, anne sütü ile beslenme hakkındaki bilgi düzeylerini pozitif yönde katkı yaptığı saptandı. Sosyodemografik bulguların annelerin, anne sütü ile beslenme hakkındaki bilgi düzeylerine olan etkilerinin karşılaştırılması Tablo 2'de sunuldu.

TARTIŞMA

Anne sütü ile beslenme, günümüzde var olan beslenme yöntemleri içinde önemini korumaya devam etmektedir. Anne sütü içerdiği gerek immun sistemi etkileyen ajanlar gerekse besin öğeleri bakımından bebek beslenmesinde ilk ve en temel besindir⁽⁵⁾. Ülkemizde genellikle anneler bebeğini doğumdan sonra emzirme eğiliminde olup bilinçli olarak emzirmeyi istemektedir. Ancak, gerek sosyal nedenler (çalışan anne, kozmetik endişeler vb.), gerekse annenin medikal açıdan yaşadığı sorunlar nedeniyle anne bebek arasındaki ilişki bozulmakta ve bebeğin ilk emzirmeye başlama zamanı gecikmektedir. Bu nedenler ülkemizde arzu edilen yeterli ve kaliteli emzirme programının yaşama geçirilmesi yönünde engel teşkil etmektedir. Ayrıca; yazılı ve görsel medyada yapılan formül süt reklamları ve annelerin bilgilendirilmesindeki eksiklikler erken veya gereksiz formül süt kullanılmasına neden olarak bu olumsuz duruma katkıda bulunmaktadır. Bu konuda, yapılan

çalışmalar, ek besinlerin erken dönemde anne sütü verme sıklığı ve süresi üzerine negatif etki yaptığını göstermektedir (5-7). Turan ve ark. (8) yaptıkları çalışmada, annelerin ek besine başlamasındaki en etkili faktörün “yetersiz anne sütü” düşüncesi olduğu bildirilmiştir. Anne sütünün tek başına verilme süresi ve toplam süresi ile ilgili yapılan çok sayıdaki çalışmalarda da; örneğin Ünsal ve ark.’nın (7) çalışmalarında İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastalıkları ve Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesi’nde 5.003 annede bebeklerin yalnızca anne sütü alma süresi 4.3±2.1 ay, toplam anne sütü alma süresi ise 8.5±5.9 ay olarak bildirilmektedir. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları (TNSA 2008) verilerine göre, ülkemiz genelinde bebeklerin % 39’u doğumdan bir saat sonra annesini emmektedir. İlk altı ay yalnızca anne sütü verme oranı Türkiye genelinde % 41,6 iken toplam anne sütü verme süresi 15.7 ay olarak tespit edilmiştir (9).

Annelerin birçoğu gebelik sırasında hekim kontrolüne düzenli olarak gitmekle birlikte emzirme süresi ve teknikleri konusunda edindikleri bilgiler yeterli düzeyde değildir. TNSA 2008 verilerine göre ülkemizdeki annelerin % 73.7’si doğum öncesi kontrollerine düzenli olarak gitmektedir (9). Çalışmamızda annelerdeki düzenli takip oranı % 70.4 olarak tespit edilmiştir. Can ve ark.’nın (10) Gülhane Askeri Tıp Akademisi Haydarpaşa Eğitim Hastanesi polikliniğinde yaptıkları çalışmalarında annelerin % 21’inin anne sütü ile ilgili bilgi sahibi olmadığını saptamışlardır. Çalışmamızda ise doğum öncesi ve sonrasında annelerin % 37.1’inin hiç bilgi almadığı tespit edilmiştir. Ayrıca, çalışmamızda bilgi alan annelerin % 48.1’inin sağlık görevlilerinden bilgi edindiği, % 14.8’inin ise, yazılı-görsel medya ve internet aracılığı ile bilgi edindiği tespit edilmiştir. Bu oranlar İstanbul ilinde Can ve ark.’nın (10) yaptıkları çalışma ile benzerlik göstermektedir. Arıkan ve ark.’nın (11) Erzurum ilinde yaptıkları çalışmalarında sağlık personelinde emzirme konusunda eğitim alan annelerin, bebeklerini daha uzun süre anne sütü ile besledikleri bildirilmiştir. Ülkemizde uygulanacak emzirme eğitimleri ve teşvik programlarının düzenlenmesinden önce bebek beslenmesi konusunda annelerin bilgi düzeylerinin ve uygulamalarının belirlenmesi;

gereksinimlerin gerçekçi ölçütlerde karşılanması ve stratejilerin belirlenmesi açısından özel bir önem taşımaktadır (12).

Sonuç olarak, çalışmamız anne sütü bilgi düzeyinin; annenin eğitimi, annenin çalışmaması, gebelik takibi ve emzirme ile ilgili bilgiye ulaşılabilirliği gibi faktörlerle negatif yönde ilişkili olduğunu göstermiştir. Anne sütünün yaygınlaşması için gerçekleştirilecek eğitim planlamasının, çalışmamızda belirlenen özelliklere sahip hedef kitleye odaklı olması ülke genelinde anne sütü ile beslenme oranlarının artırılması için yardımcı rol üstlenebilir.

KAYNAKLAR

1. **American Academy of Pediatrics Work Group On Breastfeeding:** Breastfeeding and use of human milk. Pediatrics 1997; 100:1035-9.
2. **Ip S, Chung M, Raman G, Chew P, Magula N, DeVine D, Trikalinos T, Lau J.** Breastfeeding and maternal and infant health outcomes in developed countries. Evid Rep Technol Assess 2007; 153:1-186.
3. **Renfrew MJ, Craig D, Dyson L, McCormick F, Rice S, King SE, Misso K, Stenhouse E, Williams AF.** Breastfeeding promotion for infants in neonatal units: a systematic review and economic analysis. Health Technol Assess 2009; 13:1-146.
4. **Aksu H, Küçük M, Düzgün G.** The effect of postnatal breastfeeding education/support offered at home 3 days after delivery on breastfeeding duration and knowledge: a randomized trial. J Matern Fetal Neonatal Med. 2010. PMID: 20608806.
5. **Cope MB, Allison DB.** Critical review of the World Health Organization’s (WHO) 2007 report on ‘evidence of the long-term effects of breastfeeding: systematic reviews and meta-analysis’ with respect to obesity. Obes Rev 2008; 9:594-605.
6. **Moore ER, Bianchi M, Stephans GL.** A community hospital based breastfeeding counseling service. Pediatr Nurs 1991; 17:383-61.
7. **Ünsal H, Atlıhan F, Özkan F, Targan Ş, Hassoy H.** Toplumda anne sütü verme eğilimi ve buna etki eden faktörler. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi 2005; 48:226-33.
8. **Turan M, Coşkun A, Gökçay G.** Doğum sonrası erken dönemde, doğru teknik ile beslenmenin tek başına anne sütü ile beslenme süresine etkisi. İst Tıp Fak Mecmuası 2000; 63:286-92.
9. Sağlık Bakanlığı (Türkiye), Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü 2009, Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2008, Ankara, Türkiye.
10. **Can E, Meral C, Süleymanoğlu S, Aydınöz S, Karademir F, Özkaya H, Göçmen I.** Bir eğitim hastanesine başvuran annelerde anne sütü ve D vitamini bilincinin değerlendirilmesi. Çocuk Dergisi 2008; 8:37-9.
11. **Arıkan D, Alp H.** Erzurum il merkezinde anne sütü verilme oranı, emzirme süresi ve bunları etkileyen faktörler. Türk Hemşireler Dergisi 1997; 47:11.
12. **Samlı G, Kara B, Ünal PC, Samlı B, Sarper N, Gökalp AS.** Annelerin emzirme ve süt çocuğu beslenmesi konusundaki bilgi, inanış ve uygulamaları: niteliksel bir araştırma. Marmara Med J 2006; 19:13-20.